

EPILOGUS. NEVELÉS ÉS RENDVÉDELEM

*„Educatio et disciplina mores faciunt
et unusquisque sapit quod didicit.”³⁸*

(Seneca)

A „rend” (vagy annak hiánya) áthatja életünk minden pillanatát, meghatározza létezésünket, jelen van a természetben és meghatározza a világmindenséget. Megismerése és fenntartása az életminőség nélkülözhetetlen feltétele. A rend és a rendtelenség hatása tudatunktól, akaratunktól függetlenül is érvényesül, közismert a vadludak példás vonulási rendje, de sajnos közismert az ember (emberiség) önpusztításra való hajlama, rendtelensége is. Az évezredek tapasztalatok azt mutatják, hogy az emberiség önfejlődési folyamata nem eredményezi automatikusan a rend kiteljesedését. Az emberi szervezet „rendtelenségeit” /betegségeit/ egyre hatékonyabban képes gyógyítani, megelőzni az orvostudomány, a személyiség „rendtelenségeit” is igyekszünk kezelni – többek között a rendészet, rendvédelem eszköztárával, egyre szélesedő együttműködésben, felhasználva különböző tudományágak eredményeit.

A rendvédelmi szervezetek közös törekvése, hogy az Európai Unióban minél előbb kiteljesedjen a „szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének térsége”. Régi vágya az embernek, hogy nyugodt, békés (rendes) élete legyen. (Hetven éve már, hogy a költő megfogalmazta: „*Jöjj el, szabadság! Te szülsz nekem rendet, jó szóval oktasd, játszani is engedj szép, komoly fiadat!*”). A költő és a bölcs útmutatásait követve azonosultunk a MTA ajánlásával, hogy tűzzük napirendre a fiatalok felkészítését a rendvédelemre. A szűkebb értelmezés szerint a fakultációs-, a szakközépiskolai- és a felsőfokú képzésre gondoltunk, de szükségét érzem a tágabb értelmezéshez kapcsolódó gondolatok megemlékezésének is.

Az emberi természet bonyolultsága, viszonyai, értékrendje sok-sok kérdést jelent a rend (rendvédelem) vizsgálata kapcsán. A rend szükségességét nyilván nem kell bizonygatnom, hisz mindenki által ismert és gyakran használt a mondás: „*Rend a lelke mindennek.*”³⁹ A rend fogalmával sem foglalkozom, mert külön tanulmányt jelentene⁴⁰, de megemlítem használatát, kapcsolatát az egyén és a közösségek

³⁸ „A nevelés és a fegyelem alapozzák meg az erkölcsöt, és ki-ki oly mértékben lesz bölcs, amennyit tanult.” Latin mondások. General Press. Budapest, 1966.

³⁹ Közmondások és Szólások Kézikönyve. Tóth Könyvkereskedés. Debrecen, 1997. 504. o.

⁴⁰ A Magyar Nyelv Értelmező Szótára. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1980. V. kötet tizenöt jelentést ismert.

helyzetére vonatkozó, a mindennapi életünket meghatározó kifejezésként. Megszámolhatatlanul mondjuk, halljuk: „rendes a gyerek, rendes az ember, rendben van minden ...”, és értjük alatta a fegyelmet, a szabályok betartását, az egészséget, a békességet, a nyugalmat, a vágyaink, elvárásaink teljesülését. Sajnos egyre gyakrabban halljuk az ellenkező érzésvilágot kifejező, a rend hiányára utaló közbeszédet is. A rendvédelmi szervek⁴¹ alkotmányos szabályozása illetve annak szükségessége is azt mutatja, hogy általános igény (jog) a rend megléte, de azt is jelenti, hogy naponta támadják (általánosságban mi magunk is) és „védelemre” szorul.

Napjaink sokat vitatott területe az oktatás és nevelés törvényi szabályozása, tartalma, módszerei, a család-, a tantestület- és a környezet felelőssége, lehetősége, kötelessége. Az iskolai nevelés jelentősége a közgondolkodásban felértékelődött illetve a család jellemzőinek változásaival egyoldalúvá váltak az elvárások. *„Egy 1994-es vizsgálat szerint az, hogy egy gyerek milyen felnőtté válik, a megkérdezettek csak 3%-a szerint függ attól, hogy milyen tulajdonságokat örökölt a szüleitől, 33%-uk szerint ez a neveléstől, 61%-uk szerint az örökölt tulajdonságoktól és a neveléstől egyaránt függ. Különösen a 18-30 év közöttiek tulajdonítják a nevelésnek a felnőttkori magatartást, míg a 30 év felettiak hajlamosabbak ezt az örökölt tulajdonságokkal és a neveléssel együttesen magyarázni.”*⁴²

A felmérés alapján figyelemre méltó – számomra meglepő- eredmény, hogy a tanárok a barátok szerepét rendkívül fontosnak tartják.

A renddel kapcsolatos viszony szempontjából ez aggályos, főleg ha a személyiség fejlődésre inkább hátrányos, egyre erősödő médiahatással párosul. A változó (kialakulatlan) társadalmi-, magatartási értékek egyes rétegekben elbizonytalanságot eredményeztek, és ha ez a fiatalok kontrolnélküli, tagadásra, lázadásra hajlamos természetével párosul, akkor a jog (szabály) követő magatartás nemcsak nehezen alakul ki, de védelme is új módszereket követel. A megváltozott viszonyokhoz képest a hatékony nevelési reakció lemaradásban van, a nem tetsző jelenségek (dohányzás, drogfogyasztás növekedése, agresszivitás erősödése, fegyelmezési lehetőségek csökkenése...) okaként a család az iskolát, az iskola a családot teszi felelősé.

Természetesen az általánosítás szintjén történt megállapítások mögött mindenki elfogadja, hogy a fiatalok személyisége a szocializációs tényezők együttes hatása eredményeképpen alakul. A változások között jelentős mértékű az ifjúsági szervezetek szerepének csökkenése, és az egyházi befolyás alacsony szinten való stagnálása.

⁴¹Alkotmány: VIII. fejezet „A Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek” 40/A § (1) A Magyar Honvédség alapvető kötelessége a haza katonai védelme és a nemzetközi szerződésből eredő kollektív védelmi feladatok ellátása.

(2) A Rendőrség alapvető feladata a közbiztonság és a belső rend védelme.

(3) A Határőrség alapvető feladata az államhatár őrzése, rendjének fenntartása.

⁴² Szabó Ildikó: Tanárok szakma és szerepfelfogása a kilencvenes években /<http://www.oki.hu/>

Szabó Ildikó tanulmányában a tudás és nevelés feladatkörének átrendeződését az alábbiakban összegezte:

„- Bizonyos ismeretek (nyelvtudás, informatika, gazdasági ismeretek stb.) társadalmilag felértékelődtek.

- Azzal párhuzamosan, hogy a rendszerváltással a társadalomban legitimmé váltak a különböző politikai és ideológiai értékrendek, az iskolai oktatás depolitizálódott.

- A direkt (párt) politizálás kiszorulásával lehetővé vált az olyan iskolai állampolgári szocializáció, amely társadalmilag széles körben elfogadott értékeken alapul.

- A rendszerváltással nyilvánvalóvá vált, hogy a társadalomban való érvényesüléshez olyan magatartási értékekre is szükség van, amelyekre korábban nem, vagy csak kevésbé volt szükség.

- A társadalomban végbement értékváltozások eredményeképpen az iskolában – akár a társadalom egészében – még nem kristályosodtak ki igazán a kívánatos állampolgári erényekre vonatkozó elképzelések. Ugyanakkor az a tény, hogy az értékrendek átalakulóban vannak vagy elbizonytalanodtak, és a társadalmi „használhatóságukról” még nem áll rendelkezésre elég kollektív tapasztalat, maguknak a tanároknak a szerepfelfogására is rányomja bélyegét.

- A hétköznapi értékek változása (nemi szerepek, családi munkamegosztás, a nemzedékek közötti viszonyok stb.), bizonyos témák beemelődése a nyilvánosságba (szexualitás, védekezés, egészségvédelem, káros szenvedélyek stb.) új kihívásokat jelentenek az iskola számára.”⁴³

A fentiek is igazolják, hogy témaválasztásunk aktuális és összhangban van a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozatának 2005. évre meghirdetett vezértematikájával.⁴⁴

A rendvédelem, a rendvédelemre nevelés elemzésekor egy időben kell vizsgálnunk az elméletet és a gyakorlati tapasztalatokat. A többször meghivatkozott „rendszerváltás” velejárója volt, hogy a régi követelményrendszer összeomlott, mert széles körben lelepleződtek hibái, hazugságai, továbbá az átalakuló, nagyrészt tekintélyt veszített intézményrendszer nem tudott kellő mértékű követelményt támasztani.

A belső, sokszor kis stílusú viták hátráltatták a hosszú távú szakmai koncepciók, stratégiák megtervezését, következetes végrehajtását. Az eredmény ill. az eredménytelenség a teljesítményszint változásaiban megfigyelhető. A kutatási eredmények megerősítették, hogy „a tanárok – akárcsak 1970-ben – most is számon kérni és fegyelmezni szeretnek legkevésbé. ...A gimnáziumban és a szakközépiskolákban tanítók lelik legkevésbé örömeiket a fegyelmezésben... a

⁴³ Szabó Ildikó: i. m.

⁴⁴ „Tudás – etika – felelősség” (A Magyar Tudomány Ünnepe Rendezvénytanácsának és Operatív Bizottságának 2005. június 20-ai döntése)

*pedagógusok szerepfelfogásában nemzedékről nemzedékre kisebb lesz a jelentősége a gyerekek fölötti hagyományos, büntető-számon kérő hatalomnak.*⁴⁵

Nem tisztem minősíteni a folyamat tartalmát, hisz a változások a sorkatonai szolgálatot is megszüntették, így a rendvédelmi szervnek közvetlen munkatársként csak az önként jelentkezett, fizikailag-, pszichikailag-, egészségügyileg alkalmas és kifogástalan életvitelű fiatalokkal foglalkoznak. Hangot kell azonban adni annak a ténynek, hogy a közösségben élés, egyértelműen és részletesen rögzített, parancsuralmi szabályai között eltöltött időnek elvitathatatlan nevelési értékei, eredményei voltak. Sajnos ezek az értékek nem kerültek tudományos igénnyel megfogalmazásra, elemzésre és így nem is helyeződhetek át intézményesen a személyiség formálás kötelező képzési időszakába. A közvetlen kapcsolatok csökkenésével a pozitív példák nevelő hatásának tere is leszűkül. Sőt az öntörvényű, haszonelvű média a rendvédelmi szerveken belüli problémákat (korrupciós ügyek, szakmai hibák) eltúlozva, aránytalanul nagyterjedelemben, hangulatkeltően mutatták (mutatják) be. Külön-külön a negatív tendenciák kevésbé jelentenének veszélyt, ha gyorsan elszigetelődnének, ha kompenzálásra kerülnének, ha a szűkebb és tágabb környezet a rendetlenkedőket kirekesztené ill. informálisan is nevelné. Sajnos bizonyos területeken (pl.: drog- és alkoholfogyasztás, dohányzás...) erősödik az a tapasztalat, hogy az együttélésre káros hatások összeadódnak, folyamatot képeznek.

Mit tehetünk ill. mit kell tennünk? Mindenek előtt alkotmányos kötelezettségeinknek, esküvel vállalt belső kényszertől vezérelve meg kell felelni és példát kell mutatnunk a jog érvényesítésében és betartásában, elfogadva, hogy *„Megalapozott az a feltételezés, hogy a tömegekkel napi kapcsolatot tartó rendőrség elsősorban az általa képviselt és kifejezett értékekkel, saját magatartásának erkölcsi kisugárzásával hathat a polgárok tudatára.”*⁴⁶

Fontos feladatnak tartom a fiatalok közösségeinek részére szervezeti keretek között nyújtott példamutatást, oktatást, nevelést, ezért a fakultációs képzés megtartását és további bővítését célszerűnek ítélem. Az iskolai és civil közösségeknek, államhatalmi szervezeteknek szükséges javítani média kapcsolataikat és a rend és annak védelmével összefüggő pozitív példákat hatékonyabban kell népszerűsíteni. A rendvédelmi szervezetek állományának minőségi biztosításával, (megkülönböztetett járandóságok, külsőségekben is vonzó megjelenés, korrupciómentes működés...) következetes jogalkalmazással vonzóvá kell tenni, illetve meg kell tartani a pálya iránti közmegebecsülést. A közgondolkodásban rangot kell adni a rend, a fegyelem, a rendvédelem helyének és szerepének különösen a személyiségfejlesztés folyamatában, beleértve a családi óvodai, iskolai nevelést.

⁴⁵ Szabó Ildikó: i. m.

⁴⁶ Szikinger István: A hónap üzenete, Beszélő, 1999. nov.

Reményeink szerint a Pécsi Határőr Szakcsoport által szervezett tudományos ülés is hozzájárult a fiatalok rendvédelmi felkészítésének hatékonyabbá tételéhez, és a határőrök napi szolgálatellátásuk során bizonyítják:

*„A fegyelem azt jelenti, hogy a megfelelő dolgot, a megfelelő időben tesszük, a megfelelő okból”.*⁴⁷

---

⁴⁷ John C. Mawvell Bp. 2005. Bagolyvár